

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

C. P. Plooy / Ede

De roeping waardig

(2 Thess. 1 : 11, 12)

Apostolische voorbede voor een gemeente, die wat overstuur geraakt is door geruchten over een op handen zijnde wederkomst van Christus. Sommigen laten er zelfs alle werk voor liggen. Praten nergens anders meer over. Er komt niets meer uit hun handen.

Het is een kort gebed, Paulus maakt er geen lang verhaal van, maar waar het op aankomt wordt wel kort en krachtig gezegd.

En wáár komt het op aan in ons leven naar de Dag des Heren toe? Op heel wat anders dan waar wij het vaak op laten aankomen. Vergelijk het maar met een examen. We laten het vaak aankomen op de laatste week, want we zijn allang tevreden als we het maar net halen, met de hielen over de sloot. Maar er is weinig speling tussen er net komen en er niet komen, 't scheelt maar één letter. Zo dicht ligt dat bij elkaar. Zou dat bij het Grote Eindexamen anders zijn?

Als Paulus bidt, dat God ons de roeping wil waardig achten, — dan hoor ik daar in: dat bij de uitslag van dat Grote Eindexamen het diploma ons met vrijmoedigheid kan worden uitgereikt en de Here Jezus op die Grote Dag tegen ons kan zeggen: je bent er door en je bent het waardig! Kom in tot het Feest van je Heer!

Is dit nu niet in strijd met de uitroep van de hoofdman van Kapernaüm: ik ben niet waard...? — Ik denk dat het wel verschil maakt, of wij het zelf zeggen of de Heer zegt het tegen ons.

Maar dit „waardig” wel in overeenstemming met de „vroom”, die Paulus toch ook noemt in zijn gebed?

Er is heel wat gespeculeerd op Gods genade. We denken dan, dat Hij onze onvoldoendes wel zal opschroeven tot voldoende. Hij sleept ons er wel doorheen. We behoeven ons er echt niet zo erg voor in te spannen.

Nu, vergeet het dan maar! Als we denken dat we er op een koopje komen, moeiteloos en strijdloos, dan spelen we een levensgevaarlijk spel met Gods „goedkope genade”. Wie strijdt om in te gaan, zich zelf verloochent en volhardt tot het einde toe... allemaal woorden van Jezus!... die zal behouden worden en niet met de hielen over de sloot. Maar wáárdig de roeping, waarmee we geroepen worden naar de Grote Dag toe.

Het is zeker genade om op die weg gezet te zijn en geleid

te worden. Het is genade om geroepen te zijn. Maar Gods genade is geen dood kapitaal, maar levende en stuwende kracht! Daarom kan er geen sprake van zijn, dat we de zaak maar een beetje op een laag pitje laten sudderen. De apostel bidt voor ons:

„Moge God er voor zorgen, dat u al uw goede voornemens ook uitvoert en uw gelovige inspanning resultaat heeft” (weergave van „Groot Nieuws”).

Zeker, het is Gods gave en zorg, anders behoefde Paulus er niet om te bidden en wij met hem. Maar in dat gebed vragen we dan toch of God ons actief wil maken in het geloof. Wie wel bidt om een goede uitslag van zijn examen, maar er niets voor uitvoert, bidt wel een onverhoord gebed. Paulus bidt heel anders: maak o God, dat ze wat uitvoeren, dat er wat uit hun handen komt. Hij bidt niet alleen om de resultaten, maar ook om de nodige inspanning er voor. Met goede voornemens halen we het niet. Geloven zonder doen zet geen zoden aan de dijk. Het gaat om een geloof dat op heterdaad betrapt wordt! Geve de HERE ons de kracht van de volharding tot de vol-making toe!

Paulus was niet zo bang voor „volmaaktsheidsdrijven”. Hij was banger voor de valse deemoed, die eigen geestelijke vadsigheid „vroom” toedekt met het: onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Alsof onze gereformeerde belijdenis er niet direkt op volgen laat: tenzij wij door de Geest Gods wedergeboren worden!

Dat laatste nu vindt Paulus in een verlore gemeente van Christus normaler dan het eerste. Hij bidt om christenen, die elkaar blijmoedig aansporen: komt, laat ons voortgaan, kinderen, want de avond is nabij, het stilstaan zou ons hinderen, in deze woestenij.

Stilstaan en stilzitten is levensgevaarlijk! Loop om de Dag te halen. Strek u uit naar de finish om de krans der overwinning te halen.

Door Gods genade, jawel, maar niet door een genade, die onze gaten opvult en toedekt wat wij allemaal maar lieten zitten. Maar door Gods genade, die in ons werkt en ons aanzet tot geloofswerken.

—o—

En waar gaat het tenslotte om?

Opdat de Here Jezus in ons verheerlijkt worde en wij in Hem! zegt Paulus.

Verheerlijkt! Dat is wat anders dan: met de hielen over de sloot of als een brandend hout uit het vuur gerukt. Verheerlijkt, d.w.z. met glans geslaagd! Dank zij Gods genade die in ons werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen. En waardig de roeping waarmee ge geroepen zijt (Ef. 4 : 1, Filip. 2 : 12, 13).

Alles dank zij de genade, — daar eindigt Paulus zijn gebed mee, maar niet als een „verplicht nummertje”, maar om de bron en de kracht aan te wijzen voor een leven van bidden en werken, van geloof en strijd, van uitzien en je werk doen, totdat we bereiken mogen de volkomenheid en de verheerlijking, van Christus en in Christus!

H. de Jong / Amsterdam

De Bijbel in het feminisme en andere bevrijdingsbewegingen

(4)

Breukelman's afscheidscollege

Zoals ik vorige week schreef wil ik aan de hand van het afscheidscollege van de theoloog Frans Breukelman laten zien dat zijn theologische arbeid methodisch open staat voor ideologisch misbruik. Waar ging het in dat college over? Over de man en de vrouw in het evangelie naar Mattheüs. Hij kondigde van te voren aan dat de vrouw er goed en de man er bij hem (want bij Mattheüs) niet goed af zou komen. Nu is Breukelman zeker geen feminist. Hij is daarvoor eigenlijk te zeer iemand van een andere generatie en wat nog meer zegt: hij is daarvoor te goed getrouwd, hetgeen ook bleek uit het college dat hij met een lof-rede aan zijn vrouw afslot. Hem staat dus ten aanzien van de man-vrouw-relatie echt wel een harmonie-model voor ogen — hetgeen het huidige feminisme al gauw een verdoezeling vindt. Maar het is met Breukelman als met zo velen vandaag, dat zij aan dat harmonie-model denken te werken door naar de mode van de tijd de mannetjes-bravuur over de knie te leggen. Ik proef daar altijd iets van angst in: laten we maar gauw *vrijwillig* een stapje terug doen, als mannen, voordat die vrouwen helemaal over ons heen walsen. Maar ook zo gaat men, hoe mild en zachtaardig ook, mee met de moderne man-vrouw-polarisatie, die op haar wijze en voor haar deel de maatschappij in belangen-groeperingen uiteen scheurt.

Als we zien dat het tussen mannen en vrouwen scheef gegroeid is en bikkeld-hard gaat worden, dan geloof ik dat we naar het woord van psalm 14 moeten zeggen, dat we *tesamen* ontaard zijn. En dat we

daarom als mannen en vrouwen *tesamen* de handen vol hebben aan onze bekering. Dan kan het echt wel eens gebeuren dat we een keer eenzijdig naar één kant kijken en zelfs is er plaats voor een aanspreken van de man als de eerst verantwoordelijke. Maar volgens Genesis 1:27 is de mens eerst mens en vervolgens mannelijk of vrouwelijk. En deze *mens* is het overkoepelende adres van de Goddelijke Openbaring. Als je dit mens-zijn laat schuilen achter het gepolariseerde mannelijk- of vrouwelijk-zijn, dan hanteer je, naar een woord van Miskotte, een moderne vervreemding van het evangelie als hermeneutische sleutel tot de teksten. Dat moet fout gaan in de Schrift-uitleg.

★ ★ ★

En dat ging het dan ook in dat college. Dat bleek meteen al toen het ging over Jozef, de ondertrouwde man van Maria. „Jozef, zoon van David, ben je nu helemaal mal, om je vrouw zo heimelijk van je te laten!” — zo liet Breukelman de engel zeggen. De arme Jozef was daarmee in één klap gemanoeuvreerd in de rol van een vrouwen-verdrukker. „Het begint al meteen goed voor ons mannen!” Maar Mattheüs schrijft — laat ik het maar weergeven naar de oude Staten-vertaling —: „Jozef nu, haar man, alzo hij *rechtvaardig* was en haar niet wilde openbaarlijk te schande maken...” Geen woord hoorden we daarover in de uitleg! Een onbegrijpelijke vergissing van deze geleerde die — dat bleek onderweg — zelfs de griekse tekst van dit evangelie uit z'n hoofd kent.

De naamgenoot achter in het evangelie kwam er niet beter af: Jozef van Arimathea. Deze legde volgens Breukelman vanwege zijn bemoeienis rondom de begrafenis van Jezus de laatste hand aan diens lijden en voltooide daarmee alles wat Jezus door *mannenhand* was aangedaan. Kontrasterend hiermee liet Breukelman vs. 61 van Matth. 27 klinken: „En aldaar was Maria Magdalena en de andere Maria, zittende tegenover het graf.” Piëteitvolle vrouwen dus. Om deze voltooide rol van Jozef aannemelijk te maken moest natuurlijk de mededeling van Mat-

pastorale notities

CATECHISMUSPREEK

Anderhalve eeuw geleden discussieerde de Herv. synode over de tweede kerkdienst op zondag. De belangstelling voor de catechismus-preek was niet groot. Dat ligt aan de catechismus, zeiden sommigen. Laten we eens in de twee weken over de catechismus preken en de zondagen daartussen een Bijbelstudie op de preekstoel brengen. De synode concludeerde: de slechte opkomst ligt niet aan de catechismus, maar aan veranderde leefgewoonten en aan de mindere belangstelling in de behandeling van geloofswaarheden. Dat was in 1832! Je zou denken dat het iets van deze tijd was. Er is niets nieuws onder de zon. De mensen houden over't algemeen niet van de catechismus-preek. In verscheidene kerken, zeker in die welke geen eigen predikant hebben en in die, welke aan

een systeem van ruilingen vastzitten, is nauwelijks sprake van een regelmatige behandeling van de Heidelbergse catechismus.

Al vaak is gepleit voor de catechismus-preek en dan met het motief, dat de gemeente de leer der Kerk moet kennen. Zo wordt ze in het geloof gebouwd en gevrijwaard voor dwalingen. Ik zou een argument willen aanvoeren, dat aan de andere kant ligt en m.i. in deze tijd minstens zo gewichtig is. De gemeente heeft er recht op om te weten wat haar voorganger leert; wat hij gelooft en belijdt. De catechismus-preek dwingt hem ertoe, om dat onomwonden onder woorden te brengen. Bijvoorbeeld: ik hoorde op Pasen iemand verkondigen, dat enkele dagen na Zijn begrafenis Jezus weer voor Zijn discipelen begon te leven en dat Hij ook voor ons de Levende mag zijn. In die preek miste ik de roep: De Heer is waarlijk opgestaan. Een preek over Zondag 17 zou die prediker gedwongen hebben om te zeggen, wat hij er precies van dacht. Nu bleef ik zitten met een gevoel van onbehagen en een ander zal het een mooie paaspreek gevonden hebben; want het klinkt zo innig, dat Jezus in je hart leeft.

A. H. Algra, Slidrecht

theüs dat „Jozef ook zelf een discipel van Jezus was” (vs. 57) onvermeld blijven. Wie Jozef zelf was, deed er niet zoveel toe.

★ ★ ★

Dat is trouwens wat kenmerkend voor de methode-Breukelman. Wie mensen in de Bijbel in en voor zichzelf zijn, legt niet veel gewicht in de schaal; ze staan voor iets, ze vertegenwoordigen iets, een groep, een categorie, een soort. Zo is er weinig plaats voor persoonlijkheid en nog minder voor onverwachts, tegendraads reageren. Wat in de werkelijke geschiedenis zo irriteert en tegelijk zo boeit, dat namelijk het gebeuren een aaneenschakeling van toevalligheden kan zijn, zodat personen en dingen zich nooit in een schema laten persen, is in een Bijbel die alleen-maar-literatuur is natuurlijk veel minder een probleem. Papier is immers geduldig. En zo krijgt Jozef van Arimathea, tegen zijn wil en de werkelijkheid in, zijn rol opgedrukt van hekkesuiter van wat mannen (Pilatus de mannetjesputter voorop!) Jezus hebben aangedaan. De wenende vrouwen bevestigen deze rol alleen maar. Voor een Jozef van Arimathea die op het geheel van het joodse establishment een uitzondering is, is geen plaats. Terwijl nu juist dát zo bemoedigt; dat dat kán: uitzondering zijn op zo'n treurige regel!

Hier wreekt zich dus de opvatting van de Bijbel als alleen-maar-litera-

tuur. Hij is dan inderdaad een speelbal geworden van ideologieën die buiten de Bijbel om en vóór de Bijbel uit al vast staan. Hier dus de ideologie van de polarisering van de man-vrouw-verhouding. De Bijbel wordt ten opzichte van zulke ideologieën een bij-bel; het hoofdgeluid komt van elders.

★ ★ ★

Tegenover deze twee mannige mannen kwamen in het college twee vrouwige vrouwen te staan: de Maria van de zalving (hoewel zij bij Mattheüs geen naam draagt) en de echtgenote van Pilatus. Wat Breukelman over de Maria van de zalving zei, vormde het hoogtepunt van zijn voordracht. Inderdaad neemt Jezus daar een kwetsbare vrouw die een kwetsbaar haar maakt in bescherming tegen mannen-kritiek. Je kunt niet zeggen dat het man of vrouw zijn hier geen enkele rol speelt. En de vraag van de Here Jezus: waarom valt gij deze vrouw lastig? leent er zich daarom toe, uit dit verhaal uitgelicht en tot een meer algemene vraag gemaakt te worden. Waarom vallen wij mannen de vrouwen zo vaak lastig? In bepaalde opzichten zijn zij de zwakkeren en daar wordt niet zelden misbruik van gemaakt. De Here Jezus heeft dan ook, met de hele Bijbel mee, zeker oog voor verdrukkingssituaties, waaruit de vrouw gered moet worden. Zoals Mozes de dochters van de priester van Mi-

IN DIT NUMMER

- 353 Ds C. P. Plooy - De roeping waardig
- 354 Drs H. de Jong - De Bijbel in het feminisme en andere bevrijdingsbewegingen (4)
- 355 A. P. de Boer en Prof. dr ir. E. Schuurman - Gereformeerde Oecumenische Synode (5 - slot)
- 356 D. W. L. Milo - Het vrome volk
- 357 H. Langerak - Joodse poëzie (2)
- 358 P. C. van Wijk - Terloops...

dian verlost en hielp (Exodus 2 : 16 v.v.).

Toch kun je deze geschiedenis van de zalving niet gebruiken als illustratie bij de bewering dat 'de' vrouw er in het evangelie van Mattheüs in tegenstelling tot 'de' man goed afkomt. Dan draag je een oneigenlijke antithese in de Bijbel in en de teksten beginnen opeens met een vreemd aksent te spreken. Bij deze leeswijze moet je trouwens ook langs bepaalde gedeelten heen luisteren. Ook in dat zelfde 'vrouwengezinde' Mattheüs-evangelie. Ik doel nu op de passage in Matth. 20: 20 v.v. waar de evangelist in de persoon van de moeder van de zonen van Zebedeüs (wat eigenaardig is dat gezegd; is die vrouw misschien gescheiden geweest?) een vrouw voor ons neerzet, die maar door één hartstocht gedreven wordt: de carrière van haar kinderen. Volstrekt herkenbaar en uit het leven gegrepen, daar niet van. Maar wie zou niet protesteren als ik hierbij uitriep: ziehier *de* vrouw! Het *hele* evangelie lezend moet je toch zeggen: geen vlees kan roemen voor God; geen mannenvlees en geen vrouwenvlees?

☆☆☆

Verrast was ik dat ook de echtgenote van Pilatus postuum werd

bijgezet op de vrouwen-galerij van Mattheüs. Ik had haar tot dusver altijd voor een wat bijgelovig iemand gehouden. Dat Mattheüs over haar droom en boodschap bericht, zag ik als het opvoeren van een onverwacht en onverdacht getuigenis aangaande Jezus onschuld: bemoei u toch niet met *die rechtvaardige*... (Matth. 27 : 19), vergelijkbaar met de uitroep van de kapitein van het executie-peloton en zijn soldaten: waarlijk, dit was een Zoon Gods! (vs. 54). Deze mensen moeten om hun woorden niet te haastig tot Christus-belijders gemaakt worden, zo leerde men ons vroeger.

Maar Breukelman deed dat met de vrouw van Pilatus eigenlijk wel. En op grond waarvan? Wel, zij zegt: "... want ik heb heden in een droom veel om Hem geleden". En de woorden 'in een droom' of 'droomsgewijs' komen in Matth. 1 en 2 vijf maal voor en steeds gaat 't dan om *openbaringsdromen*. Dus zullen we (volgens Breukelman) moeten zeggen dat 't God Zelf was die tot de vrouw van Pilatus gesproken heeft. Bovendien hebben haar woorden 'veel geleden' een frappante overeenkomst met Jezus' eerste lijdensaankondiging in Matth. 16 : 21 waar Jezus zegt dat Hij *veel* moet *lijden* van de zijde der oudsten, overpriesters en Schriftgeleerden, (kortom: van al die *mannen*).

Deze overeenkomst in woorden maakt de vrouw van Pilatus, volgens Breukelman, tot een medelijderes van Jezus.

Nu, het is alles op dit punt erg gezocht. Het zegt trouwens ook wel heel veel over deze methode van uitleg. Aan het toevallig samenklanken van sommige woorden en uitdrukkingen met die in andere passages wordt zo'n grote betekenis gehecht dat de onderhavige passage in z'n eigenheid haast niet aan het woord kan komen. Het wordt vanuit het geheel van de compositie van het evangelie bijna voorspelbaar wat deze of gene op die plaats of bij die gelegenheid moet zeggen of doen. Dat komt ervan als je van een bijbelboek of van de Schrift als geheel een literaire compositie maakt. Dan dien je niet meer, als evangelist of als uitlegger, maar dan heers je.

☆☆☆

Ik ben op het exegetische werk van Breukelman aan de hand van een voorbeeld (zijn afscheidscollege) wat nader ingegaan. Waarom? Omdat zijn methode populair is en onder de predikanten veel navolging vindt. Bij al het knappe en stimulerende dat er aan en in zit, wil ik er toch tegen waarschuwen. Wie gaat exegetiseren met overslaan van de inleidingsvragen, dat wil zeg-

gen: wie de Bijbel gaat uitleggen met voorbijzien van het feit dat hij hartstochtelijk verwijst naar de werkelijkheid van Gods grote daden in schepping en geschiedenis, die schept een vacuüm, een leegte vóór de tekst, die heel gauw ideologisch opgevuld wordt. En de ideologieën die zich dan in de leegte vóór de tekst nestelen, beheersen vervolgens de uitleg. Hetzij het gaat om de ideologie van de man-vrouw-polarisatie, of om die van de klassenstrijd of om die van de tegenstelling der rassen – de uitsluitend literaire exegese is er vroeg of laat weerloos aan overgeleverd. De teksten moeten zich voegen in een schema dat hun vreemd is.

De verschillende bevrijdingsbewegingen die wij vandaag ontmoeten worden hoofdzakelijk door genoemde ideologieën aangedreven. Het beroep op de Bijbel is er sekundair en bijkomstig. Het Woord kritiseert daarom de ideologie niet meer, maar bevestigt die en scherpt er de antitheses van aan. Het is zo z'n aan alles voorafgaand gezag kwijt. Ideologische geweldenaars grijpen vandaag naar de Schrift (Matth. 11: 12). Wij moeten zorgen dat wij niet door een verkeerde theologie de Bijbel voor dit ideologische misbruik toegankelijk maken.

We komen op die bevrijdingsbewegingen zelf nog wel eens terug.

A. P. de Boer, Nijkerk / E. Schuurman, Breukelen

Gereformeerde Oecumenische Synode (5 - slot)

3.7. Nîmes over de Wereldraad van Kerken

Op twee manieren kwam in Nîmes de Wereldraad van Kerken aan de orde. Allereerst opnieuw in verband met de positie van de G.K.N. in de G.O.S.

Met enkele Indonesische kerken zijn de G.K.N. de enige G.O.S.-kerken die tevens lid zijn van de Wereldraad. De G.K.N. besloten daartoe indertijd ondanks een reeks van G.O.S.-uitspraken en rapporten waarin Bijbels geargumenteerde het lidmaatschap van de Wereldraad werd afgewezen. Dat steekt veel kerken diep en vooral in 1976 op de G.O.S. in Kaapstad zijn de G.K.N. daarom terechtgewezen. In Nîmes lagen verstrekkende voorstellen van enkele kerken op tafel, die tendeerden in de richting van het trekken van de consequenties uit het „onverenigbaar” dat Kaapstad over de combinatie van G.O.S.- en Wereldraadlidmaatschap had uitgesproken. Tevens hadden de G.K.N. twee nota's op tafel gelegd van dr. H. B. Weijland, één waarin het lidmaatschap van de Wereldraad verdedigd werd en één over de vragen rond ware en valse kerk en het recht en de plicht tot afscheiding. Opnieuw herhaalde de G.O.S. in Nîmes het al vele malen gegeven advies aan de lidkerken om zich niet bij de Wereldraad aan te sluiten. G.O.S.-moderamenlid dr. De Graaf, die als waarnemer de Wereldraadzendingsconferentie van dit jaar in Melbourne bijwoonde, rapporteerde daar zeer kritisch over en verklaarde nu eens te meer overtuigd te zijn dat gereformeerde kerken niet in de Wereldraad thuishoren. Verder vonden alle partijen in Nîmes elkaar in de beslissing om een studietoelichting te benoemen die aan de G.O.S. van 1984 (opnieuw 1984!) moet rapporteren over de gereformeerde visie op de kerk en de consequenties daarvan voor de oecumenische relaties. In deze studie moet de commissie de resul-

taten betrekken van een aantal regionale conferenties die de G.O.S.-kerken in de komende jaren aan deze zaak zullen wijden. Het is niet uitgesloten dat onze kerken bij de conferentie voor de regio Europa betrokken zullen worden.

Belangrijk is dat de eindconclusie van deze studietoelichting bij voorbaat als bindend is aanvaard. Unaniem waren de afgevaardigden ervan overtuigd dat deze zaak daarna niet langer de tijd en energie van de G.O.S. in beslag mag nemen. Wanneer deze commissie – in de lijn van het verleden – onvoorwaardelijk nee zegt tegen het lid zijn van de Wereldraad van Kerken valt in de G.O.S. definitief het doek voor de G.K.N. Ook „nee, tenzij” of „ja, mits” conclusies behoren overigens theoretisch tot de mogelijkheden.

Op nog een tweede manier kwam de Wereldraad van Kerken in Nîmes aan de orde. Er is binnen de kring van de G.O.S.-kerken enige kritiek op de gezamenlijke bijeenkomsten die delegaties van de G.O.S. en de Wereldraad van Kerken in de achterliggende jaren enkele malen hebben gehouden over actuele theologische vragen. Door anderen werd daartegenover gesteld, dat deze bijeenkomsten niet de dialoog ten doel hebben, maar het karakter dragen van verkondiging en confrontatie om dwalende kerken het getuigenis van de Schrift voor te houden. Besloten werd dat ook in de toekomst dergelijke ontmoetingen mogelijk zijn; wel werd gemaand tot enige voorzichtigheid in het opstellen van gezamenlijke verklaringen na afloop van deze bijeenkomsten. Nauwere banden gaat de G.O.S. daarentegen aanknopen met de World Evangelical Fellowship (W.E.F.), de wereldorganisatie van „evangelische” christenen en groeperingen, waarbij ook de Evangelische Alliantie in Nederland is aangesloten. W.E.F.-secretaris Bruce Nicholls was in Nîmes aanwezig.

3.8. Evaluatie III

De beslissingen die ten aanzien van de Wereldraad van Kerken in Nîmes werden genomen illustreren o.i. dat de G.O.S. het verschil van inzicht met de G.K.N. niet op de spits wil drijven en niet op formele gronden nu al knopen heeft willen doorhakken. De beslissing kan gezien worden als een laatste poging om de G.K.N. alsnog van het onjuiste van hun visie op de oecumenische opdracht van Christus' kerk te overtuigen. Overigens lijkt binnen deze kerken de neiging groeiend om eerder met de G.O.S. dan met de Wereldraad te breken.

(vervolg op pagina 356 - onderaan)

D. W. L. Milo / Dalmally

Het vrome volk

n.a.v. „Het vrome volk”
Maarten 't Hart / Arbeiderspers

Een verhalenbundel van Maarten 't Hart staat op litterair uitstekend peil. Dat hoeft niet te worden bewezen want de Multatuliprijs is een krans op deze goede wijn. U leest een bundel als de onderhavige dan ook in één adem uit; het werk is boeiend, u bent erbij betrokken en komt geen enkel zwak plekje in het woordenweefsel tegen. Zelfs niet wanneer u vanwege de inhoud zich meer en meer kritisch tegen de schrijver opstelt.

Toch wijst de Multatuliprijs al in een richting: van een literaire spotter, die Nederlands Oostindië zou bevrijden, daartoe de Nederlandse regering zou veranderen en het vaderlands christendom bekeren – maar zijn eigen gezin niet onderhield, in de goot terecht kwam en zijn „gebed van een onwetende” besloot met de woorden: „o God, er is geen God!”.

De schrijver 't Hart komt uit het christelijke milieu; ergens in het Westland, herhaaldelijk wordt Maassluis aangewezen. Hij kent de Bijbel, kent het „geklank” van Gods Woord, kent talloze bijbelteksten en misbruikt ze naar believen; meent het vrome volk te kennen, weet de ondeugden van het gereformeerde kerkvolk geestig en onderhoudend te beschrijven – maar weet van het kerkelijk christendom geen grein goeds te melden. „Zoals jij de bijbel kent”, kon zijn moeder zeggen; maar het goede mens wist zelf niet beter.

De Arbeiderspers ziet in zulk een verhalenbundel wel brood. Die komt het wel gelegen, wanneer een insider de ondergang van het kerkelijk christendom komt aanzeggen en aantonen. Op de omslag is een détail van een Vlaams schilderij aangebracht: „Intrigue” van James Ensor (1890), een man die sterk was in het schilderen van maskers, karikaturen en Jeroen Bosch-achtige typen. Welnu, dat is goed te zien: het vrome volk wordt uitgebeeld met typen, die alleen dom en/of slecht kunnen worden genoemd.

—o—

„Het vrome volk” is de aanduiding voor Gods eigen volk, de rechtvaardigen, de vrijgesprokenen om Christus' wil. De term is kennelijk ontleend aan de oude berijming van psalm 68: „maar 't vrome volk, in U verheugd, zal huppelen van zielevreugd, daar zij hun wens verkrijgen”. Maarten heeft deze psalm ongetwijfeld vele malen gezongen; hij kent de Straatsburgse wijs, al kan hij geen wijs houden. Wanneer hij later besluit te gaan zondigen, speelt dezelfde wijs hem door het hoofd als hij een regel uit psalm 36 citeert: „een volle beek van wellust maakt hier elk in liefde dronken”. En stapt op een hoerentent af.

De grimmige tekening van het gereformeerdendom (bekende namen uit onze kringen worden u niet bespaard, de naam „gereformeerd vrijgemaakt buiten verband” komt een keer voor) lijkt niet op de zachtmoedigen, die het nieuwe aardrijk zullen beërven. Er is geen huppelen van zielevreugd bij. Er is geen blijde toekomstverwachting in zijn verhalen terug te vinden. Er zijn van Jerusalem geen heerlijke dingen te vertellen. Er is geen leven in het verbond, geen afsterving van de oude mens, geen opstanding van de nieuwe mens te zien. Er is niets van alles wat het zo waard maakt, christen te zijn.

Integendeel. Er is domheid en slechtheid van dat christenvolk te melden. En huichelarij tot het onzinnige. Huisbezoek wordt gebracht door twee boeven van ouderlingen. Dominé Zelle, al preekt hij overtuigend en emotioneel, blijkt een schurk te zijn. De predikant-oom drinkt. Een andere predikant deugt ook al niet. Maarten's familie deugt helemaal niet. Geen wonder dat iemand voor een kerkengroep met zulke vertegenwoordigers geen toekomst ziet.

Het verslag van het kerkelijk huisbezoek wordt ingeleid met een WC-detail, dat zelfs voor een bioloog als de schrijver onsmakelijk moet zijn. Ook bij zijn verwachting van het wereldeinde komt de schrijver niet klaar zonder een WC-detail. Als hij in de kerk beter geluisterd had zou hij geweten hebben, op welke kiese wijze de Heiland spreekt over stoffen, die „in de heimelijkheid” weggedaan worden. Iemand die zich inzet voor natuur en milieu mocht wat meer smaak tonen dan de gemiddelde porno-graaf. En, aanvaardend dat zelfs de begeerte al overspel is, zoals de Heiland zei, vult Maarten aan: „dan is het verder ook niet erg meer”. Dit is geen „alternatieve” bijbeltekst – dit is regelrecht een smakeloze omkering van de waarheid.

Eigenlijk hebben toch alle verhalen uit deze bundel iets dat u aantrekt. Er zijn trouwens erg goede bij zoals de opgejaagde Bunzing, het verdrinkende Paard, het verhaal over vivisectie en Hoogzomer in April. Maar als hij de vernietiging van deze aarde aankondigt rekent hij op een nieuwe aarde,

Vervolg van pagina 355

GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE (G.O.S.)

4. CONCLUSIES

Uit onze bevindingen in Nîmes, waarvan we u hierboven een zo compleet mogelijk beeld hebben proberen te geven, trekken we de volgende conclusies:

1. Wij zijn gesterkt in de overtuiging die de Landelijke Vergadering van Wezep in haar besluit reeds uitdrukte, dat we als gereformeerde kerken in de wereld elkaars hulp en wijsheid dringend nodig hebben in de worsteling om te blijven bij de waarheid van Gods Woord en in de bezinning op de grote vragen die vandaag op al Gods kerken afkomen. Op grond van onze ervaringen in Nîmes geloven wij, dat het niet in de laatste plaats de jonge, gekleurde kerken zijn, naar wier stem wij in de komende jaren goed moeten luisteren. We herinneren u aan wat ds J. Vonkeman in zijn rapport over de G.O.S. te Kaapstad aan Wezep schreef, daarbij verwijzend naar Efeze 3: „Ik dacht dat het voluit Bijbels was om zoveel mogelijk broeders en zusters in ons kerkelijk gezichtsveld te betrekken, niet slechts vanwege onze roeping anderen iets mede te delen van het onze (iets wat in onze kringen al wel eens ietwat overgeaccentueerd werd), maar ook vanwege onze roeping van de broederschap in de wereld iets te ontvangen.” Woorden die ons na Nîmes uit het hart gegrepen zijn.

2. Voor praktische problemen van tijd en mankracht, die voor de Landelijke Vergadering van Wezep aanleiding was om nog met toetreding tot de G.O.S. te wachten, behoeft ten aanzien van het lidmaatschap van de G.O.S. in het geheel niet gevreesd te worden. De G.O.S. vergadert slechts eenmaal per vier jaar, gedurende tien tot twaalf dagen. Bovendien zijn deze bijeenkomsten het aantal mandagen dat ze vragen dubbel en dwars waard en bieden ze tegelijk goede gelegenheid voor het onderhouden van bilaterale contacten met vertegenwoordigers van afzonderlijke kerken. Dat onze kerken, zoals wel is uitgesproken, te klein in omvang zouden

zijn voor dergelijke internationale oecumenische activiteiten wordt gelogenstraft door het feit dat bijna de helft van de G.O.S.-lidkerken kleiner is dan de onze; een aantal daarvan heeft minder dan 5000 zielen, maar volgens onze informatie ervaart geen van deze kerken dat als een probleem bij het functioneren binnen de G.O.S.

3. Als beslissend toetsingscriterium voor een „gunstige ontwikkeling” van de G.O.S., die de aarzeling om toe te treden zou moeten wegnemen, formuleerde de Landelijke Vergadering van Wezep de vraag „of in de verhouding tot de Geref. Kerk (syn.) in Nederland ernst gemaakt wordt met de grondslag van de G.O.S.”. Met overtuiging spreken wij uit, dat de G.O.S. in Nîmes getoond heeft ernst te maken met de handhaving van zijn grondslag, zoals we in dit rapport uitvoerig hebben toegelicht.

4. Zonder reserve bevelen wij u dan ook aan om, nu de beletselen die Wezep nog zag voor het G.O.S.-lidmaatschap niet langer aanwezig zijn, metterdaad als kerken toe te treden tot de Gereformeerde Oecumenische Synode. We realiseren ons dat, indien de kerken ons voorstel volgen, deze toetreding zal plaatsvinden in wat beslist niet de gemakkelijkste periode is in de geschiedenis van de G.O.S. Er zijn niet-geringe spanningen en de synode van 1984 zal niet rimpeloos voorbij gaan. Toch geloven wij, dat onze kerken, wanneer ze om die reden aan de kant zouden blijven staan en toekijken hoe de broeders in de G.O.S. het verder klaren, onverantwoord zouden handelen. Veelvuldig hebben afgevaardigden van andere G.O.S.-lidkerken een beroep op ons gedaan hun gelederen te komen versterken: om over te komen en hen te helpen. Zouden we daar doof voor mogen blijven? En vereist het feit dat we met de Christelijke Gereformeerde Kerken „samen op weg” zijn, niet, dat we ook deze weg samen gaan?

We besluiten met de conclusie die ds Vonkeman trok na zijn bezoek aan de G.O.S. in Kaapstad: „Zij die in onze wereld aan de Bijbel als aan het betrouwbare spreken van God vasthouden, zijn zo schaars geworden dat we op elkaar moeten letten om elkaar niet te verliezen, en die broeders moeten helpen die terechtwijzen wie aan dat betrouwbare spreken van God afdoen.” Het lidmaatschap van de G.O.S. kan, naar onze overtuiging, daaraan een goede bijdrage leveren.

waarop alleen bacteriën wonen. Die mogen zich dan evolueren tot wat ze willen – mits niet weer tot mensen, want die verpesten toch alles. Wanneer God de mens tot zijn beeldrager heeft gestempeld, stelt Maarten hem beneden de autonome bacteriën.

Dat is het dualisme van deze schrijver. Steeds meer komt de vooroorlogse vraag bij het lezen op: is een literair werk goed te noemen, wanneer het literair-goed is – of moet er ook een boodschap van uitgaan? Als we die vraag bezien in het licht van de oudste verhalen, de oudste geschriften van de mensheid – dan blijkt steeds de inhoud hoofdzaak te zijn; de vorm beantwoordt aan de spanning van de boodschap. Sedert de Tachtigers echter is er geen schoonheidsbegrip ontstaan, dat de kunst-om-de-kunst hoogacht, ongeacht enige boodschap. Bovendien kan de realiteit vandaag niet meer gemist worden. En die realiteit is alleen te realiseren met hulp van WC-details, met het gore verhaal van een knaap, die door opgeschoten meiden wordt geschonden (de gore meiden maken kennelijk deel uit van het vrome volk) en „de mensen mogen met de dieren doen wat ze willen, zo heeft God het gezegd”. Daarom vertroetelt de schrijver ratten, maar roeit wespen uit.

Maarten is een begaafd schrijver. Zijn pronken met een zeer middelmatige afkomst doet hem des te meer uitblinken. Ook dit is een kwaad onder de zon: sociaal en gewoon te schijnen en wel een hoog intelligentie-niveau te demonstreren. Zo bind je beide soorten lezers.

—o—

Er is wel eens beweerd dat, wie kritisch tegenover ons gereformeerde kerkvolk staat, Gods oogappel aantast. Zonder meer is dat natuurlijk nonsens. Wie zelfkritiek mist mist tevens het recht, anderen te beoordelen. Dat moeten wij gereformeerden wel bedenken wanneer wij eenmaal de wereld, ja de engelen, zullen oordelen. Wanneer wij bang zijn voor zelfkritiek kunnen wij des te onbarmhartiger kritiek van buitenstaanders verwachten.

Maar er is een groot verschil tussen zelfkritiek en de spot van overlopers. Er is een hemelsbreed verschil tussen de kritikus, die schrijft vanuit zijn medeverantwoordelijkheid voor kerkelijke zonden en gebreken – en de kritikus die deze verantwoordelijkheid overboord gooit. Maarten is, ingewijd in leer en leven van het gereformeerde kerkvolk, de kerk uitgestapt: etaleert zijn ervaringen (en fantasieën?) vanuit een vijandelijke kazemat.

Vandaar dat hij het vrome volk niet liefheeft. Hij toont trouwens geen liefde tot de Heiland zelf. Hij is thuis in het stuk van de ellende, maar van verlossing heeft hij nog geen weet en aan dankbaarheid voor de levensvernieuwing van een christen is hij helemaal niet toe. „Het bestaan van die stof” – zegt hij over een gruwelijk vergift – „bewijst dat God niet kan bestaan” (120). Herkent u Multatuli?

Maarten geeft dan ook geen tekening van het gereformeerde kerkvolk – maar een ver-tekening, een karikatuur, een maskerade, een bewuste vervalsing. Alles zou waar kunnen zijn, de gruwelijkste zonden zouden onder ons kunnen voorkomen – maar één ding ontbreekt de schrijver: de kennis van zonde, berouw, vertwijfeling, de schreeuw om genade! Daarom kent hij de Heiland niet, al gebruikt hij diens woorden om de haverklap.

Bij elke rechtzitting vormt het zondenregister het eerste deel. Maar dan komt het tweede: het pleidooi. En als de zitting na aanhoren van het pleidooi op vrijspraak mag uitlopen . . . dan is het rekwisitoor vergeten, terzijde gelegd, afgedaan. Maarten blijft in het rekwisitoor steken. Dat is droevig, vooral voor hem.

—o—

Vroeger kende ik een boekhandelaar, die voor zijn vrijgemaakt-gereformeerde klanten opschreef, wat ze wel en wat ze niet moesten lezen. Die goede man dreef zijn boekverkopers-diensten zo ver, dat hij voor ons een soort index opstelde en ons onmondig de keus vereenvoudigde. Indien er nog van keus sprake was.

Ik houd er niet van u enige lectuur te ontraden. U moet zelf maar oordelen en waarlijk niet alleen naar stotende details. U moet zelf maar beoordelen of het materiaal, waaruit Maarten's stinkbommen gefabriceerd zijn, niet inderdaad in onze kerken voorkomt. En oordelen of er reden voor kerkelijke hoogmoed blijft bestaan. Paulus zou zeggen: als ik toch moet opscheppen, dan alleen in Christus!

Vooralsin moge het lezen van deze buitenkerkelijke kritiek uw zelfkritiek opscherpen. En als het vrome volk, Gods eigen volk, zichzelf beter leert kennen om des te meer tot Gods genade te vluchten – dan is ook dit boek niet te vergeefs geschreven. Want wie niet uit alles leren wil wil in 't geheel niet leren, zeggen degenen die spreekwoorden gebruiken.

H. Langerak / Utrecht

Joodse poëzie (2)

De joodse hoogleraar J. Presser heeft een aantal gedichten geschreven naar aanleiding van de ontvoering van zijn vrouw.

Zij werd op 18 maart 1943 door de S.S. gevangen genomen en enige dagen later, met onbekende bestemming, weggevoerd.

Vier dagen later vertrouwde hij de volgende woorden aan het papier toe:

Je lippen, die ik heb gekust,
Je haren, donker en verward,
En dan je hart, je jonge hart,
Waaraan 'k zo heerlijk heb gerust . . .

Ik denk: het heeft zo moeten zijn.
Soms is 't, alsof je bent gestorven.

Wie weet, hoe ver, in leed en pijn,
Wij zullen hebben rondgezworven,
Voordat wij weer tezamen zijn.

Nadien heeft hij vele malen, hevig bewogen, zijn verdriet in dichtvorm geuit. Hij ziet dan soms zichzelf als Orpheus en zijn vrouw als Eurydice, twee figuren uit de Griekse mythologie, waarin de dichter bijzonder goed thuis was.

Eurydice, de geliefde van de zeer muzikale Orpheus, was een uitermate mooie vrouw. Zij werd door iemand begeerd waarvoor ze vluchtte. Tijdens die vlucht traptte ze op een slang en werd door zijn gif gedood.

Orpheus gaat haar dan zoeken in de Orcus, de onderwereld waar de doden verblijven. 't Wordt een hopeloze tocht, maar hij vindt haar. Als hij echter, met haar op de terugreis, omkijkt, wat hem verboden was, verdwijnt Eurydice voorgoed in het dodenrijk. Hij blijft als een diep verdrietig mens, alleen met zijn muziek, achter en vermijdt alle gezelschap, vooral van vrouwen.

De dichter ziet zich, zoals gezegd, als Orpheus:

Men kent vanouds het smartlijk zoet verhaal
Van Orpheus, die de honderdduizend treden
Ten Orcus afdaalde. En hoe zijn taal
In magisch lokken de brandende bede
Joeg door de grijze rij zwijgende schimmen:
„Euridice! Euridice!” Een kreet
Die echo's sloeg tegen de vale kimmen
Totdat zij in zijn smachtende armen gleed.
En toen: één blik. En daarna nimmermeer.
Toen zonk zij achterover in 't rijk der doden.

Mij, die in hunkring lijf en ziel verteer,
Ook die seconde troost blijft mij verboden.

Ik echter klamp mij – net als al die Joden –
Vast aan de illusie van haar wederkeer.

Inderdaad, aan een illusie. Zijn liefste is nooit teruggekomen. De dichter is helaas geen gelovige, hij kan zijn verdriet niet voorleggen aan God, om bij Hem zijn verdriet te uiten en troost te zoeken. Hij blijft Orpheus:

De avond staat vol ongedoofde lichten,
De stilte ruist. Nu zit ik hier voor 't raam
En luister, hoe de echo's zich verdichten
Tot de muziek van een verloren naam:

Eurydice. Ik kan alleen maar pijnzen,
Stervend van heimwee, van verdriet om jou.
Eurydice. – Totdat de sterren deinzen
En wegebben in 't kille ochtendgrauw.

Hoe treffend is hier de vreselijke eenzaamheid getekend, die vooral 's avonds toeslaat. 't Is dan zes weken na haar wegvoering. Een week later schrijft hij:

't Zijn zeven weken thans. Of zeven jaren?
Het konden zeven eeuwigheden zijn.
De zee, die ik nu eenzaam moet bevaren,
Oneindig schijnt ze, maar ik zie jouw klare
Ogen als sterren boven wrok en pijn.

Zo geeft hij iets te beluisteren van zijn heimwee, die seeds heviger wordt, maar waarin, althans in de eerste tijd, de hoop op een werzien klinkt. Maar ook die hoop verdwijnt. Zijn levensreis zal een eenzame worden. Hij zal als Ahasverus worden, de eeuwig wandelende Jood. Zonder hoop.

Ik weet nog niet, waarheen, hoe ver
Mijn tocht straks reikt, maar grijp mijn staf,
Om zonder gids en zonder ster
Te zoeken naar dat massagraf

En daar te wachten, oud en griuw,
Ik, Ahasverus, op 't signaal
Van volgend leed, van nieuwe rouw,
En dan weer en weer andermaal.

Want elke generatie sterft,
Mij deze vrouw, vertrap, verkracht,
Maar ik leef: een oud man die zwerft,
En aan een massagraf soms wacht.

Ook de hoop op terugkeer is verdwenen. Dit gedicht is van 10 juli 1944. Jaren later, in 1951, is er een dodenherdenking. Hij ziet dan, als hij op het plein loopt, voor het gebouw waar de herdenking zal plaatsvinden, in de geest de rijen vermisten. Ook zij is erbij:

Dodenherdenking 1951

Weer stonden zij in rijen van vijf gesteld,
De spoken die zij voor hun dood al waren,
Ze waren allen als vermist gesteld,
Hun kaart voorgoed gelicht na zoveel jaren.

Op 't zonnig schoolplein wachten ze gedwee,
Maar niemand, niemand die ze daar ontwaarde;
Slechts ik alleen zocht in die schimmenzee
De ene, die mij 't liefste was op aarde.

Daar stond ze, jong en tenger, in de rij
Te wenken. Maar toen ik haar wou begroeten,
Toen steeg alsin een opkomend getij
Een golf van bloed over haar kleine voeten

En ik verloor haar in een mist van tranen
En ging. En in een zaal vol bloemen sprak
Een man zijn vonnis uit over 't begane
Misdrijf, terecht. Alleen mijn hart dat brak.

Wat een leed is er door de jodenvervolging in deze wereld gebracht. Het is goed daaraan te denken, zeker nu de spanningen rond Israël weer toenemen.

De bundel heet: Orpheus en Ahasverus. De uitgeverij: Polak & Van Gennep.

terloops.....

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Heimen

Ik wil wat gaan schrijven over Heimen. Z'n achternaam noem ik niet, hoewel de kans dat u hem kent betrekkelijk klein is. Heimen is iemand die de touwtjes graag in handen houdt en dat niet alleen, met die touwtjes probeert hij mensen en zaken naar zijn hand te zetten. Wat dat betreft lijkt hij op z'n moeder. Dat was een bijzondere vrouw. Of het bijzondere voor het merendeel in deugden of ondeugden naar voren kwam laat ik in het midden. Maar bijzonder was ze, in haar humor en in haar verdriet. Moeder Heimen — laat ik haar gemakshalve zo maar even noemen

— was streng godsdienstig, 'zwaar' noemen ze dat bij ons in de Bommelerwaard. Zondags zat ze natuurlijk twee keer in de kerk en haar leven lang is ze er bij tijden mee bezig geweest of ze wel bekeerd was. Maar dat al of niet bekeerd zijn had volgens haar niets te maken met haar zaken doen. Zij verkocht haar waren op de markt en ze was gewiekt zakelijk, soms wel wat te . . . Maar daar had het geloof dan ook niets mee te maken, dat was tenminste haar mening. Moeder Heimen speelde op haar manier voorzienigheid. De belastingen waren volgens haar veel te hoog; hoe hard je ook werkte, het hielp toch allemaal niets, vooruitgaan was er niet bij. Desondanks steeg haar saldi bij de spaarbanken elk jaar weer. Als ik daar wat van zei: lachte ze maar eens. In een vertrouwelijk ogenblik voegde ze er aan toe dat ze ook nog wel een appeltje voor de dorst had. Over dat appeltje heb ik jaren lang kunnen gissen. Het werd me duide-

lijk toen ze onverwacht stierf en er een 'zwart' spaarbankboekje voor de dag kwam waar menigeen jaloers op zou zijn. Dat boekje was ook voor haar man een verrassing, hij lachte er maar eens om en maakte zich er niet druk over. Het geloof heeft immers niet met alles te maken? En dus zou hij die zaak wel oplossen.

Moeder Heimen had een goed verstand en ze had aardig wat mensenkennis ook. En op de markt was ze thuis. 'k Liet al merken dat ze wel eens moeite had met de belastingaanslagen. Als er weer wat door de post bezorgd waren, kwam ze ogenblikkelijk naar me toe. Ze kon het soms niet aan gejammerd krijgen en een enkele keer ging het gejammer over in daadwerkelijk gehuil. Nou, dan wist ik niet altijd wat ik doen moest.

Onverwacht is ze gestorven. 's Middags nog was ze bij me en 's avonds was ze ineens dood. Haar hart zal de spanningen van het gejaagde leven en het geld verdienen wel niet hebben kunnen verdragen. Haar man en zoon waren verslagen en de dominee wist bij de begrafenis weinig troost te bieden. Maar nu Heimen, want over hem gaat het tenslotte. Heimen is wat minder op de penning en heeft een goed gevoel voor humor ook al lacht hij wel eens zuur. Maar als hij begint te klaagzinnen over belastingaanslagen heb ik hem meestal gauw stil en hij betaalt die dan ook met wat minder ongehoogen dan zijn moeder.

Maar als je hem geloven mag weet hij wel ongeveer precies wat Gods bedoeling is met hem en zijn gezin. Het lijkt wel of hij een briefje uit de hemel heeft gekregen. Het meisje van z'n zoon deugt niet, die komt het huis niet in en wie z'n dochter durft aan te raken, die krijgt met hem te doen. Hij wil best z'n zoon als firmant in het bedrijf opnemen, maar dan wil hij zelf wel alles te zeggen hebben, je weet nu eenmaal nooit wat zo'n donderse (vergeef me het woord, maar ik geef het letterlijk weer) jongen nog eens in z'n kop haalt.

Naar de kerk gaat Heimen niet meer, z'n vrouw nog wel. Dat moet ze zelf weten vindt Heimen, maar hij weet het allemaal wel. In de kerk is het elke zondag toch hetzelfde en bovendien, het zit met hem en de godsdienst wel goed, hij komt er wel.

En zo is Heimen zeker van zichzelf en dat geeft hem de vrijmoedigheid naar eigen goeddunken de zaken te regelen. Dat betekent dat ook bij hem het geloof niet met allerlei dingen te maken heeft.

—o—

Nu vraagt u zich natuurlijk af waarom ik dit verhaal vertel. Misschien kunt u me helpen. Wat moet je nu tegen Heimen zeggen, wat moet ik nu tegen hem zeggen? Hoe doorbreek je nu zo'n houding? Niet zo gemakkelijk vindt u? Nu, dat vind ik ook.

Zambia

Niemand wilde Agnes hebben, want ze hield te veel. Nu is zij in een kindertehuis in Zambia.

Wij hebben deze zomer Zambia bezocht, omdat wij hulp waren gaan geven aan een klein kindertehuis dichtbij de stad Kitwe. Het tehuis wordt geleid door een engelsman, die vroeger als christen-apotheker naar Zambia was gegaan, maar na een tijd dit werk heeft opgegeven om samen met zijn vrouw voor arme kinderen te gaan zorgen. Kinderen, zoals Agnes, die in dit tehuis werd ondergebracht. Zijn vrouw is inmiddels overleden en deze man zorgt nu alleen voor zo'n 30 kinderen. Hij doet dit op een manier die grote bewondering afdwingt. Het kindertehuis is arm, het leven in Zambia is erg duur, zelfs voor onze begrippen, maar de kinderen zijn in het tehuis gelukkig en ze komen uit een omgeving waar de omstandigheden nog veel armoediger zijn.

In Zambia zijn maar heel weinig kindertehuizen en dat komt doordat enige jaren geleden de regering deze huizen heeft gesloten. De kinderen werden naar hun stam en familie teruggestuurd. Men dacht toen dat dit een betere oplossing voor de kinderen zou zijn. Echter, nu komt men op dit standpunt terug. Toen wij daar waren kregen wij (tot onze grote verbazing overigens) een uitnodiging voor een luch op het State House met President Kaunda, met zijn particulier secretaris en de minister van volksgezondheid en natuurlijk werd deze situatie tijdens het eten besproken. Men gaf toe, dat het naar huis sturen van de kinderen niet had gewerkt en dat een kindertehuis toch een veel betere oplossing voor deze heel arme kinderen was. Het tehuis in Kitwe stond als heel goed bij hen bekend. Wij werden aangemoedigd om zo veel mogelijk hulp te geven en ook van hun kant beloofde men er alles aan te doen om mensen uit eigen land op te leiden om voor deze kinderen te zorgen.

Zambia was vroeger het noordelijk deel van Rhodesië. Wij kregen de indruk dat vele blanken daar nog in grote angst voor de zwarte bevolking leven. Toen wij tenminste op een avond door twee zwarte Zambianen naar de plaats werden gebracht waar wij zouden logeren, bleek dit heel duidelijk. De mensen die ons wegbrachten waren niet helemaal zeker bij welk huis we verwacht werden en zij besloten dit bij een huis daar in de buurt te gaan vragen. Onmiddellijk toen onze

Kinderen uit kindertehuis in Zambia

auto stilhield werden er grote schijnwerpers op ons gericht, terwijl er een horde waakhonden naar het grote hek kwam rennen, die zonder twijfel bij de minste verkeerde beweging onze begeleiders had aangevallen. De mensen van het huis kwamen met geweren naar buiten en maanden ons te vertrekken. Dat deden wij dan ook snel. Via het politiebureau zijn wij later achter het adres gekomen waar wij moesten zijn. Wij kregen sterk de indruk dat honden daar worden afgericht om zwarte mensen aan te vallen, want ook waar wij logeerden was een hond. Een lief dier voor ons, maar als hij een zwarte zag werd hij wild. Deze angst is te verklaren, omdat Nkomo vanaf Zambiaas gebied een tijdlang zijn guerilla-oorlog tegen Zimbabwe heeft gevoerd en zijn manschappen hebben daar nogal huisgehouden.

Zambia is een groot land met maar 5½ miljoen inwoners. Slechts 2% van het land wordt voor landbouw gebruikt. Grond is, zelfs voor buitenlanders, op erfpacht gratis verkrijgbaar. De Zambianen hebben echter meer belangstelling voor industriële beroepen dan voor landbouw.

Wij hebben, behalve het kindertehuis, ook verschillende dorpen bezocht, omdat daar kinderen vandaan kwamen. De armoede was onbeschrijflijk. De kinderen en ook de volwassenen waren ondervoed en ze liepen in vossen rond, de kinderen soms zelfs helemaal naakt.

Er zijn nog ruim 20 kinderen in dit tehuis, die financiële hulp nodig hebben. Wij hopen dat u een kind voor f 55,— per maand voor uw rekening wilt nemen (kan ook met meerdere gezinnen, of met een vereniging). Kinderen zoals Agnes, die niemand wilde hebben. Zij werd geboren in Zaïre. Na de dood van haar beide ouders ging ze naar haar grootmoeder in Zambia, maar ook haar grootmoeder stierf. Haar oudere zusje werd door een familielid in huis genomen, maar Agnes hilde te veel en niemand wilde haar hebben. Het kindertehuis bracht redding. Zij is 8 jaar oud en in het begin hilde zij inderdaad erg veel, maar ze is nu het merendeel van de tijd heel gelukkig.

Of: Kalaba Jaksoni. Zij is vier jaar oud. Zij heeft geen ouders meer. Het is een zwak kind, dat veel ziek is en ze ziet er altijd verdrietig uit. Haar zusje is ook in het tehuis.

In 1 Tim. 6 : 8 zegt Paulus: „Als wij onderhoud en onderdak hebben, dan moet ons dat genoeg zijn.” Wij hebben zo veel meer dan dat, maar wij hopen dat dit aan kinderen zo-

als Agnes en Kalaba gegeven kan worden. Helpt u ons opdat zij in het kindertehuis kunnen blijven?

Secretariaat: Dr Guépinlaan 33, 4032 NH Ommeren (Gld.), telef. 03443-2079 of bij geen gehoor: 03449-1659.

Postgiro: 1599333 t.n.v. Stichting Redt Een Kind te Zwolle.

Bank: Raiffeisenbank Zwolle, nr. 37.73.32.860.

Kledingadres: Hortensiastraat 79, Zwolle.

Dia-avonden of Klankbeeld, kunt u aanvragen bij ons secretariaat.

uit ons persverslag:

niemand wilde agnes hebben, want zij hilde teveel. nu is zij in een kindertehuis in zambia

omdat er nog zo héél veel kinderen zijn als agnes uit zambia blijven wij vragen om uw hulp...

snelle hulp is dubbele hulp bel daarom

onze secretaresse nu!

03443-2079

b.g.g. 03449-1659

aanvullende hulp in india is ook mogelijk voor een bedrag van f 25,— per kind per maand

is f 55,— of f 25,— per maand

voor u een bezwaar, doe het dan samen met anderen

stichting

redt een kind

secretariaat: dr guépinlaan 23 - 4032 nh ommeren (gld.)

postgiro: 1599333 t.n.v. stichting redt een kind te zwolle

bank: raiffeisenbank zwolle, rek.no. 37.73.32.860

hooglied der liefde

Naar 1 Corinthiërs 13 : 1-10, 13

Melodie: Psalm 107

1. *Al was mijn tong zo vaardig dat ik de talen sprak van hemel en van aarde, als liefde mij ontbrak, was er geen reden om op mijn gepraat te letten, — geroffel op een trom, geschetter van trompetten.*
2. *Wanneer ik kon voorzeggen al wat er morgen is, en haarscherp uit kon leggen al wat verborgen is, al had ik een geloof dat bergen kon doen wijken, toch zou ik, liefdeloos, van gener waarde blijven.*
3. *Al zou ik alles geven aan mensen in de nood, al gaf ik zelfs mijn leven prijs aan de vlammendood, als niet de liefdegloed dit lot mij liet verkiezen, ik zou, naast lijf en goed, ook nog mijn ziel verliezen.*
4. *De liefde kent geen einde van haar verdraagzaamheid, maar is te allen tijde bereid tot vriendelijkheid. Jaloersheid kent zij niet. Zij wil niet domineren. Zij tracht de ander niet door schijn te imponeren.*
5. *De liefde slaat geen wonden. Zij voedt geen bitterheid; maar zij vergeeft de zonden, zichzelf niet toegewijd. Zij leent de oren niet om roddels aan te horen, brengt niet in discrediet: kwaad kan haar niet bekoren.*
6. *Want enkel met het goede, het echte is zij blij, — de zonde van een broeder bedekt, verheimlijkt zij. Zo, in vertrouwen sterk, standvastig in de hope, verdragend zonder perk, gaat haar de toekomst open.*
7. *Straks zwijgen de profeten, de tongentaal verstomt, beperkt blijkt al ons weten, als het volmaakte komt. Al wat beperkt is, moet eens voor 't volmaakte wijken, — dan zal de liefdegloed de hoogste gave blijken.*

Joop Klein

boekaankondigingen

Evangelische Hulpverlening — Een Breed Perspectief over Evangelische hulpverlening is de titel van een bundel opstellen, uitgegeven door de Stichting Ontwikkeling Evangelische Hulpverlening. De opstellen zijn referaten gehouden op de laatste conferentie van deze stichting, afgelopen pasen. Voor een 500-tal congresgangers werd door diverse inleiders het

woord gevoerd; ook kwam men in kleinere groepjes bijeen.

De bundel telt 174 pagina's, is zeer keurig verzorgd en kost f 10,— (excl. portokosten). Daarvoor krijgt u de tekst van referaten van o.a. Ds. Helendoorn (vroeger „de Hezenberg” te Hattum), Ds. Rietkerk, ons allen bekend, Ds. Veenhuizen (Geref. evangelisatie-predikant te Apeldoorn), Drs. Veling, Dr. Crouchs e.a. over resp. Wie ben ik?, Zelfacceptatie, Pastoraat en Kerkstructuren, Methodologie in de Sociale wetenschappen en De natuurlijke verhoudingen in het kinderleven. En zijn nog zo'n tien inleiders, ieder over een eigen onderwerp. Het is een nuttig boekje geworden, dat zeker als eerste leidraad bij het overdenken van deze thema's hulp zal geven.

Het is aan te vragen bij Drs. A. Berger, Dr. Hermanstraat 13, 3971 CJ Driebergen, tel. 03438-14694.

Decemбернаummer Aktie — We ontvingen het volgende bericht over het blad „Aktie”, een uitgave van Youth for Christ. — Het extra dikke decemбернаummer van het jongerenblad Aktie is gewijd aan het thema „Konsumptie”. In dit nummer stelt de Utrechtse theoloog Ds. W. Rietkerk dat de moderne mens vervallen is in liefde voor zichzelf (narcisme); we leven in het ik-gerichte tijdperk met alle gevolgen vandien. De Britse schrijver Richard Adams geeft in een artikel concrete ideeën voor een soberder levensstijl voor christenen. In dit kader werd ook professor B. Goudzwaard geïnterviewd over onder andere zijn boek „Grenzen aan de groei”. De stichting Mens- en Milieuvriendelijk Ondernemen zet zich in voor kleinschaligheid en recycling. Aktie interviewde een klusjesman die volgens de ideeën van deze stichting werkt in Zeeland. Ook is een artikel gewijd aan de samenstelling van een doorsneevoedselpakket: een kritische kijk op wat we eten, blijkt geen slechte zaak te zijn. Naast deze en andere thema-artikelen in het decemбернаummer van Aktie ook een lang interview met de inmiddels 40-jarige Cliff Richard. Voor meer informatie over of proefnummers van Aktie kan men zich wenden tot de Aktie-administratie, postbus 73, 3970 AB Driebergen, tel. 03438-15744.

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestelbon kunt u verschillende door „Opbouw” uitgegeven en binnenkort uit te geven brochures bestellen. Alle prijzen zijn exclusief portokosten! De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

**Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.**

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

kerknieuws

Baarn — Bedankt voor het beroep van Baarn: Ds. Bakker.

Wijziging scribaat Enschede-N. — Het adres van de scriba is thans: J. Oostra, Schiestraat 12, 7523 TG Enschede, tel. 053-335736.

nieuws uit breder kring

Studio Ravenveldt — Al enige tijd geleden is op mijn verzoek informatie toegestuurd over Studio Ravenveldt te Barendrecht.

Iedere week verschijnt er op cassette een gesproken versie van het weekblad Opbouw ten behoeve van visueel gehandicapten.

Wij kopiëren en verzenden op cassette staande l'Abri-lezingen ten behoeve van belangstellenden (catalogus op aanvraag verkrijgbaar).

Voor Stichting De Brug in Dronten maken wij opnamen van kerkelijke hoogtijdagen (ontmoetingsdag, jeugddag) en muziekuvoeringen. (Voor informatie: Breeuwerstraat 25, 8251 HB Dronten).

Naar aanleiding van het bijbelboek Prediker verscheen het luisterspel „Een ademtucht die opgaat in de

lucht”. Deze cassette bevat een ruime selectie uit de tekst van Prediker, afgewisseld met muziek. Deze (stereo)-opname is bij uitstek geschikt als inleiding tot een bespreking van dit bijbelboek in bijbelstudiegroepen en kost f 5,— excl. verzendkosten. Bestellingen richten aan onderstaand adres.

Tenslotte beschikken wij over de technische mogelijkheden om (plaat)opnamen te maken van koren en muziekgezelschappen.

Geïnteresseerden in één of meer van bovenstaande zaken kunnen een briefje schrijven aan Stichting Studio Ravenveldt, Postbus 136, 2990 AC Barendrecht.

De samenstelling van het bestuur is als volgt: Paul Kurpershoek, voorzitter, tel. (behalve in de weekends) 010-832776; René van der Linden, tel. 01806-2641; Wim Korstanje, penningmeester, tel. 01806-6973; Willem Smouter, lid, tel. 055-410219.

Studentencorps Pesar — Op vrijdag 12 december a.s. hoopt het Corpus Studiosorum in Academia Theologica Applenthornae 'Per Fidem Studium-que Ad Rostra' zijn 76ste dies natalis te vieren. Ter gelegenheid hiervan zal op bovengenoemde datum een bijeenkomst worden gehouden in de aula van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn, aanvang 14.30 uur.

Op deze bijeenkomst zal door de weliswaar hooggeleerde heer prof. dr. A. J. Bronkhorst een referaat gehouden worden over het onderwerp: „Het ambt aller gelovigen”.

Inmiddels heeft ook de verkiezing van de senaat plaatsgevonden.

Mej. M. Vennik, praeses; A. W. Vos, ab-actis; W. van 't Spijker, quaestor; S. Kadijk, assessor I; F. R. Brintjes, assessor II.

Tengevolge van legeswijzigingen zal deze senaat vigeren tot mei 1981. In het komende halfjaar zal het abactiaat gevestigd zijn te Vliegerlaan 45, 7313 GW Apeldoorn.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Gaarne ontvang ik:

- ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
- ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
- ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag.) à f 2,50
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag., gebonden uitgave) à f 10,—

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening: